

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
„ПОБИЈАЊЕ ОДЛУКА СКУПШТИНЕ АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА“
КАНДИДАТА ВУКА РАДУЛОВИЋА

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ			
1. Датум и орган који је именовео комисију:			
<p>Наставно-научно веће Правног факултета Универзитета у Новом Саду је на својој 24. седници одржаној 10. јуна 2021. године формирало Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације.</p>			
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i>			
1.	др Вук Радовић	Редовни професор	Пословноправна, 21.3.2018.
	презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
	Правни факултет Универзитета у Београду	Председник комисије	
	установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
2.	др Владимир Марјански	Редовни професор	Привредноправна, 24.6.2021.
	презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
	Правни факултет Универзитета у Новом Саду	Члан	
	установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
3.	др Сандра Фишер Шобот	Ванредни професор	Привредноправна, 16.10.2018.
	презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
	Правни факултет Универзитета у Новом Саду	Члан	
	установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
4.	др Марко Кнежевић	Доцент	Грађанскоправна, 1.2.2018.
	презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
	Правни факултет Универзитета у Новом Саду	Члан	
	установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
5.			
	презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
	установа у којој је запослен-а	функција у комисији	

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Вук, Селимир, Радуловић

2. Датум рођења, општина, држава:

26.07.1988. године.

3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив:

Стручно звање – Мастер-правник, стечено на Правном факултету, Универзитета у Новом Саду.

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:

Кандидат је 2012. године уписао докторске студије на смеру Јавно право, Правног факултета Универзитета у Новом Саду.

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Побијање одлука скупштине акционарског друштва“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација је подељена у три главна дела (главе), који су даље структурирани у 11 поглавља.

1) Први део рада чине **уводна разматрања** у оквиру којих се анализира методолошки оквир дисертације, социолошки контекст и границе и изазови истраживања. Осим тога, у оквиру уводног дела описују се и структура рада, циљеви и очекивани резултати истраживања, као и постављене хипотезе. У овом делу су пружена и појашњења основних појмова истраживања које уводе читаоца у рад.

2) Друга глава (**дискусија**) посвећена је доказивању пет постављених хипотеза. Хипотезе су изабране на основу критеријума значаја са становишта истраживања и тичу се питања: основа за побојност скупштинских одлука, дистинкције појмова ништавости и побојности скупштинских одлука, питању информисаности акционара, као и легитимације за подношење тужбе и самог процеса побијања. Хипотезе се доказују кроз теоријску анализу, анализу европских закона и анализу судске праксе.

3) Последња глава рада је **закључак**. У оквиру овог дела се износе оригинални научни закључци, предлажу решења за мањкавости правног система и сублимишу нова научна знања. Осим тога, у оквиру овог дела рада, кандидат износи и оцену испуњености циљева истраживања и евалуира процес прикупљања и анализе података.

Рад има укупно 270 страна и 969 фуснота. Кандидат се у тези позива на 180 референци, од којих је 86 теоријских извора (монографије, уџбеници, научни чланци и др.), 42 правна прописа и 52 извора из судске праксе. Рад садржи 15 табела и графичких приказа анализираних материје.

Дисертација је посвећена питању побијања скупштинских одлука акционарских друштава. Предмет истраживања се анализира у свим аспектима, те се тако проучавају основи за вршење права, рокови, правила самог поступка побијања и питање идентитета овлашћеника права на побијање. У дисертацији је учињен и покушај разграничења и одређења корелације између права на побијање и сродних правних института попут ништавости скупштинских одлука и права акционара на информисање. Истраживање за потребе дисертације је спроведено с циљем да се сачини прегледна студија у области побијања скупштинских одлука и утврди степен хармонизације прописа Србије с прописима Европске уније. Оно је било условљено и проблемом правних празнина и потребом да се оне превазиђу, као и питањем конкретних теоријских недоумица. Отуда се у раду трага за оптималним решењима, која представљају примере најбољих упоредноправних приступа, потенцијално примењивих и у српском законодавству. Дисертација садржи и преглед различитих законодавних приступа европских држава у областима анализе. У вези с наведеним, у раду су представљени и резултати истраживања стања законске регулативе у Републици Србији и предлози за њену измену и/или унапређење.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1) Увод

Комисија налази да је начин на који су приказана уводна разматрања, методолошки искорак у односу на досадашње теоријске приказе у привредноправној области. Наиме, у оквиру уводног дела су јасно постављени оквири истраживања, научне хипотезе, као и циљеви докторског рада. Комисија посебно цени разноврстан методолошки приступ, као и детаљно објашњење структуре рада и истраживања и појашњења везано за начин анализе грађе. Комисија налази и да је веома значајно што су на почетку рада анализирани основни појмови са становишта предмета истраживања, који омогућују лакше разумевање и бољи приказ добијених резултата истраживања.

2) Дискусија

Комисија закључује да је дискусија кључни део овог докторског рада у ком се анализирају најзначајнија питања са становишта предмета анализе. Комисија налази и да је приступ који је кандидат користио – постављених пет хипотеза које се потом анализирају кроз истраживања теорије, европских закона и судске праксе исправан и да је омогућио извођење оригиналних научних закључака. Комисија такође оцењује да су сва питања наведена у позитивно одређеним хипотезама релевантна са становишта истраживања и у служби стицања свеобухватне слике о предмету анализе. У оквиру истраживања коришћен је велики број релевантних теоријских извора и анализирано је укупно 28 европских закона као и велики број случајева из судске праксе.

3) Закључак

Комисија оцењује да су у оквиру закључка на објективан начин анализирани закључци и процес и домашаји истраживања. Комисија посебно цени чињеницу да су у закључку сублимисани главни резултати истраживања, предлози за унапређење законодавне регулативе, али и представљени предлози за нова истраживања. Закључак такође садржи и јасне одговоре на свих пет постављених хипотеза у оквиру рада.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

1. Вук Радуловић, „Реформе у области права акционара као предуслов ефикасног корпоративног управљања у праву Европске уније“, *Право и привреда*, 10-12/2014, стр. 168-181.
2. Вук Радуловић, „Демократија и партиципација акционара“, *Школа бизниса*, 2/2014, стр. 203-220.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Истраживање је базирано на пет почетних претпоставки, односно хипотеза које су позитивно одређене. Поменуте хипотезе су доказиване поступно, кроз већ поменуте фазе истраживања, с циљем стицања нових научних сазнања о предмету анализе и његовом односу према сродним правним институтима. Свака хипотеза истражује поједине сегменте побијања скупштинских одлука, као главног предмета истраживања и у функцији је његовог детаљнијег и бољег разумевања.

Хипотеза 1

① Побиање одлука скупштине акционарских друштава у праву Србије, Европске уније, и праву појединих држава чланица условљено је наступањем законом предвиђених основа и поштовањем начела забране злоупотребе права.

Прва хипотеза се базира на претпоставци да је право на побијање скупштинских одлука у анализираним европским правима детерминисано наступањем законских услова и ограничено начелом забране злоупотребе права.

У правној теорији је, чини се, та условљеност недвосмислено потврђена. Српски теоретичари који се баве предметним питањима заступају став да се одлуке побијају само када су у супротности са законом и статутом и то у случају наступања законом предвиђених основа. У српској теорији се, неретко, помиње и проблем законске непрецизности услова противправности у ранијим прописима, који су превазиђени доношењем новог Закона о привредним друштвима. У Хрватској теоретичари пишу о разлозима ништавости које тужилац мора доказати како би успешно побијао одлуку. И у Румунији и Луксембургу се у теорији анализирају посебни основи за побијање одлука који конституишу то право, а које теоретичари суштински свде на супротности закону или статуту. Европски теоретичари анализирају и бројне конкретне неправилности које доводе до успешног побијања скупштинских одлука. Ове се неправилности углавном свде на следеће: незаконитости у погледу сазива седнице, информисања акционара, неправилности у погледу времена и места одржавања, злоупотребе права, повреде законских правила у погледу процеса доношења и усвајања одлуке и друге случајеве супротности одлуке са законом.

Српски теоретичари су сагласни и у томе да је општа забрана злоупотребе права призната и у случају права на побијање скупштинских одлука. Забрањено је, дакле, вршење тог права с неким другим циљем осим контроле законитости скупштинских одлука, односно, како се то наводи у теорији, забрањује се вршење права на *изричито себичан начин*. Начело злоупотребе права у овој области познају и други европски аутори. Иако наведени принцип није изричито унификован европским компанијским правом, закони европских држава познају механизме за утврђивање злоупотреба, попут субјективног или објективног теста, или изричито прописују начело забране злоупотребе приликом вршење права. У европској теорији је заузет и став да се, приликом вршења права, мора водити рачуна и о интересима компаније, те да се то право мора користити у доброј вери, као и да се не сме вршити на штету других лица или на други неразуман начин. У том

контексту европски теоретичари говоре и о обавези лојалног поступања према друштву. Сагласност европских и српских теоретичара постоји и у погледу правних последица злоупотребе права на побијање. У том случају ће се тужба за побијање одбити, субјективно право свести на адекватну меру, а у случају да је настала штета за противну страну, она има право и на накнаду штете. Будући да европско компанијско право не садржи унификоване одредбе о основама побијања, у раду се изводи закључак о стању европских законодавних стандарда на бази анализе прописа осам европских држава: српског ЗПД-а и закона седам чланица Европске уније.

Српски ЗПД садржи детаљну регулативу о основима побијања, иако тај термин не користи изричито. Закон прописује шест критеријума случаја који, када су испуњени, доводе до побијање скупштинских одлука. Српски ЗПД, надаље, прописује и правила о побијању одлука у посебним случајевима, опште основе за искључење побојности одлука, као и посебне одредбе о законском искључењу побијања у специфичним случајевима наведеним Законом. Иако не садржи експлицитне одредбе о забрани злоупотребе права на побијање, ЗПД прописује норме које су директно усмерене ка спречавању злоупотреба, а том циљу доприносе и одредбе ЗПП-а о забрани злоупотребе процесних овлашћења. У одсуству посебних одредби у том смислу, у српском праву се примењује и општи принцип забране злоупотребе права из ЗОО-а, који забрањују коришћење права од стране имаоца супротно циљу због ког је то право успостављено.

Посебни законски основи за побијање одлука предвиђени су и у свим другим анализираним европским правима. Наиме, како је показала анализа прописа ЕУ, овлашћени предлагачи стичу права на побијање скупштинских одлука само ако и када наступе законом предвиђени разлози. Међутим, може се извести закључак да српско право у односу на друге европске законе садржи можда и најдетаљнију регулативу у погледу основа побијања и искључења законских основа. Разлог за то треба тражити и у чињеници да остала европска права, по правилу, садрже и регулативу правног института ништавости скупштинских одлука, коју ЗПД не прописује. Од свих европских држава, законодавства Немачке и Португалије садрже далеко најразвијенију регулативу и бројна правила о основама, искључењу побијања и каузалитету. Ти закони уједно садрже и поједине оригиналне приступе и иновативна нормативна решења, који потенцијално могу унапредити и регулативну српског права.

И анализирана судска пракса бележи бројне случајеве који потврђују условљеност и разноврсност основа побијања скупштинских одлука. Осим тога, уочени су и значајни ставови суда везано за повреде мањег значаја и искључење права на побијање скупштинских одлука у појединим случајевима, који су формулисани у пракси. Са становишта европског права, без сумње су најзначајнији случајеви *Гирмес* и *Линотајп*, где судови, по први пут у европском праву, заузимају принципијелне ставове везано за злоупотребе права од стране мањинских акционара (случај Гирмес), односно повреду начела лојалног поступања од стране већинског акционара (случај Линотајп).

С обзиром на резултате наведених теоријских и законодавних анализа и анализа судске праксе, закључујемо и да је прва хипотеза доказана као исправна у целости.

Хипотеза 2

② *Разлози за утврђење ништавости и разлози за побијање одлука скупштине акционарских друштава из других закона држава Европске уније у праву Србије обједињени су у један правни режим – побијања одлука, чиме је ништавост искључена из правног система, с изузетком ништавих одлука које су таксативно наведене у Закону о привредним друштвима.*

У оквиру друге хипотезе анализиране су две кључне претпоставке. Прва је да правни институт ништавости није уређен одредбама српског Закона о привредним друштвима, осим случајева изричито предвиђених законским нормама (*suo loco*). С друге стране, доказивана је и претпоставка да се значај изостанка овог института релативизује чињеницом да су основи ништавости предвиђени у европским земљама који познају овај институт заправо обухваћени разлозима за побијање у ЗПД-у.

У теорији се прави дистинкција између побојних и ништавих скупштинских одлука, коју правни теоретичари изводе по аналогiji с разликовањем ништавих и рушљивих правних послова. Теоретичари јасно разликују ове две врсте неправилности скупштинских одлука и то, пре свега, по критеријуму тежине повреде и процесних правила за њихово оспоравање, у зависности од тога која је неправилност у питању.

Српски теоретичари су сагласни у томе и да је институт ништавости одлука скупштине акционарских друштава *ишчезао* из правног система Србије доношењем новог ЗПД-а, с изузетком одлука које Закон прописује као ништаве по моделу *suo loco*. Поједини аутори таквом приступу српског законодавца упућују и озбиљне замерке, истичући да се на тај начин умањује правна сигурност, јер се шаље порука да ниједна повреда закона није довољно озбиљна да би довела до тога да скупштинска одлука буде ништава по самом закону. Међутим, разликовање побојних и ништавих одлука се ипак релативизује у српској правној теорији. Аутори, пре свега, истичу чињеницу да поништај и у случају ништавих и побојних одлука има заправо једнако правно дејство. Осим тога, српски правници подвлаче и то да разлози ништавости најчешће уједно представљају и разлоге за побијање одлука. Напослетку се истиче и то да је и у системима који познају режим ништавости, право да се поднесе тужба за њено утврђење у том контексту временски ограничено, као што је ограничен и круг субјеката који могу поднети ову тужбу, чиме се одступа од општих правила о ништавим правним пословима уговорног права.

Ни материја ништавости скупштинских одлука није хармонизирана на нивоу Европске уније, те се упоредноправно посматра српски ЗПД и законодавства још осам чланица ЕУ. У српском праву је предвиђено пет изричитих случајева ништавости одлука скупштине у примерима супротности с конкретним одредбама ЗПД-а. Овај Закон предвиђа и три случаја лебдећих одлука које подразумевају потребу да се предузму додатне мере и активности, примера ради регистрација одлуке, јер у супротном одлуке неће производити правно дејство, односно, како то ЗПД изричито наводи, престаће да важе. ЗПД не садржи правила о процедури утврђење ништавости одлука скупштине нити било које детаљније одредбе везано

за овај правни институт, те кандидат сматра да се у том контексту примењују општа правила уговорног права. Слично стање је пронађено и у појединим правима држава чланица Европске уније. Примера ради, права Бугарске и Словачке, попут ЗПД-а, не садрже одредбе које регулишу правни режим ништавих одлука скупштине.

Како би се доказала друга претпоставка из хипотезе, детаљно су анализирани основи за ништавост у европским правима, како би се уочили да ли су наведени основи предвиђени као разлози побојности одлука у српском праву. На основу анализе смо утврдили да је највећи број разлога ништавости европских права предвиђен као основ за побијање одлука и у Србији, с изузетком следећих решења прописа појединих држава чланица ЕУ:

- 1) У естонском праву је предвиђено да су одлуке ништаве уколико су супротне јавном моралу. Овај основ није предвиђен ни као основ ништавости нити као основ побојности у праву Србије.
- 2) У летонском праву постоје два основа ништавости одлука скупштине које српско право не признаје ни као основе побојности. Реч је о ништавости одлуке због супротности с јавним интересом, циљем друштва или моралом и ништавости одлуке скупштине у случају да се њоме крше права трећих лица.
- 3) У Немачкој Акцијски закон предвиђа ништавост одлука скупштине које су „у основи неморалне“. Српски ЗПД не предвиђа овај основ, ни као разлог ништавости нити као разлог побојности одлука скупштине.

Европски закони садрже и норме којима се релативизује потреба разликовања побојних и ништавих одлука скупштине. Тако немачки Акцијски закон изједначава правно дејство успешно побијених одлука с дејством ништавих одлука скупштине, јер је предвиђено да су ништаве и оне одлуке које су правноснажно проглашене ништавим по тужби за побијање. Осим тога, истим чланом Закона су предвиђена и посебна правила о рачунању рокова која у зависности од ситуације износе или шест месеци или три године. Дакле, и у овом случају је предвиђено *одступање од општих правила ништавости* која предвиђају могућност истицања разлога неправилности у било ком моменту. И напослетку, Акцијски закон у члану 242 садржи још једно значајно одступање од општих правила ништавости грађанског права. Наиме, предвиђена је могућност конвалидације ништавих одлука протеком рока који се различито рачуна у зависности од врсте и природе основа ништавости. И право Холандије предвиђа могућност конвалидације ништавих одлука супротно општим правилима о ништавости правних послова.

Судови су у Србији у више наврата потврдили су да се поништење одлука може захтевати искључиво на основу изричито наведених разлога за побијање и то према правилима ЗПД-а. Судска пракса је такође утврдила да се захтев за утврђење ништавости мора изричито навести као такав у тужбеном захтеву. То, надаље, значи да, ако је поднета тужба за утврђење ништавости, а испуњени су услови за побојности, одлука се ипак не може успешно побити, јер такав захтев није наведен у тужбеном захтеву. Слично је потврдила и пракса хрватских судова. Наиме, судови у Хрватској су на становишту да суд може по службеној дужности утврђивати и друге основе ништавости осим оних наведених у тужби, али нема

овлашћења да утврђује разлоге побојности, уколико је поднет захтев за утврђење ништавости одлуке.

У Хрватској се Уставни суд бавио и питањем уставности конвалидације због тога што ништави послови по правилу не конвалидирају. Суд је том приликом утврдио да се законом могу изузетно ограничити права грађана и предузетничке слободе, али и да је рок од 3 године за подношење тужбе довољан да се предузму радње и заштите интереси лица погођених неправилношћу судске одлуке, и стога закључио да су одредбе ЗТД-а у складу с уставом.

Комисија констатује да је хипотеза о непостојању правног института ништавости скупштинских одлука у праву Србије недвосмислено доказана. Како је приказано у раду, српско право познаје свега неколико случајева ништавости, без детаљног законског уређења правног режима овога института. Што се тиче другог аспекта хипотезе – претпоставке да су основи ништавости из европских права које познају овај институт обухваћени правним институтом побојности у праву Србије, можемо закључити да је она делимично доказана. Након упоредноправне анализе, кандидат закључује да, иако највећи број разлога ништавости може бити подведен под основе побојности у праву Србије, и даље постоје основи ништавости у другим правима које ЗПД не познаје ни као основ побојности нити основ ништавости.

Хипотеза 3

③ Благовремено и правилно информисање акционара предуслов је успешног вршења права на побијање одлуке скупштине акционарског друштва, а неправилности у том контексту представљају могуће основе за побијање или ништавост одлука скупштине.

У оквиру треће хипотезе анализирано је право на побијање у корелацији с правом акционара на информисање, с почетном претпоставком да је правилно информисање акционара предуслов успешног побијања скупштинских одлука.

Европски теоретичари приступају питању права акционара на информисање с посебном пажњом, имајући у виду све гласније захтеве за унапређење положаја и заштиту права мањине акционара у компанијама у ЕУ. Анализирана становишта из теорије, и поред разлика у регулисању материје права на информисање у различитим правним системима, предвиђају готово идентичне елементе и форме путем којих се дато право остварује.

Право на информисање, строго узев и у контексту наведеног, обухвата: информације које се добијају приликом сазивања скупштинске седнице, информације о питањима која се налазе на дневном реду седнице које се прибављају правом акционара на постављање питања, информације о садржају одлуке и резултатима гласања, информације о току седнице које се бележе у записник, приступ актима и документима и друштва и напослетку информације о финансијском пословању и раду које се налазе у годишњим извештајима компаније.

Дакле, ради се о праву инвеститора на приступ релевантним информацијама од материјалног значаја за улагање, како је то дефинисано у ОЕЦД у принципима корпоративног управљања.

Теоретичари су, надаље, сагласни и у вези с тим да право акционара на

информисање представља предуслов заштите економских интереса и предуслов вршења других имовинских и неимовинских права. То доказује и истраживање судске праксе од стране правних истраживача у Русији, где су постављени и стандарди који упућују на вршења права на информисање у доброј вери. Један од тих стандарда који показује да се ово право врши у складу с циљем због којег је и установљено јесте и вршење права у склопу припреме подношења тужбе за побијање скупштинске одлуке. Правилно информисање је отуда и предуслов успешне припреме тужбе за побијање. Надаље, у случајевима повреде права на информисање, теоретичари констатују две форме могуће реакције акционара. Прва је подношење захтева за утврђење права или достављање информације и/или докумената од стране суда, док друга представља право акционара да тражи побијање скупштинске одлуке. Приметни су и различити теоријски приступи европских научника. Примера ради, теоретичари у Румунији износе став да акционару који је индивидуално затражио информацију од управе, не припада право на побијање уколико му је информација ускраћена, јер је у питању повреда индивидуалног интереса, који се штити самом могућношћу акционара да гласа против одлуке.

Правила о праву акционара на информисање делимично су унификована на нивоу европског компанијског права. Директива о правима акционара предвиђа право на једнако, потпуно и благовремено информисање. Овај акт садржи и правила и рокове за сазивање седнице, правила везано за постављање питања, одредбе о објављивању информација и докумената, као и норме о кворуму и већини за гласање. Значајна правила о објављивању докумената, коришћењу средстава комуникације у ту сврху, постављању питања и добијању информација и објављивању извештаја – садрже и кодекси корпоративних управљања држава чланица ЕУ. Наведени акти прописују смернице за примену најбољих пракси у овој области и потенцијално су значајан извор за развој и унапређење регулативе. У свим наведеним документима право на информисање анализира се у вези с другим имовинским и неимовинским правима акционара и у контексту побољшања положаја акционара у друштву.

Српски ЗПД садржи бројна правила о информисању акционара, која је кандидат анализирао с циљем утврђивања њиховог значаја за коришћење права на побијање скупштинских одлука. У раду се даље истражује да ли повреде правила ЗПД-а о праву на информисање акционара представљају и основ за побијање скупштинских одлука. По том питању кандидат изводи следеће закључке:

- 1) Правилно информисање акционара у процесу сазивања седнице, поштовање рокова и правила о достављању докумената и материјала представљају предуслов за доношење одлуке о подношењу тужбе за побијање одлуке од стране акционара у законским роковима. У случају повреде наведених норми, кандидат наводи да је испуњен основ за побијање који се огледа у супротности одлуке скупштине с одредбама ЗПД-а.
- 2) Вршење права на информисање постављањем питања о чињеницама које су значајне за доношење одлуке о гласању или значајне за контролу законитости одлуке представљало би основ за побијање, ако су неправилности у одлуци утицале на гласање акционара те, самим тим, и на постизање већине за доношење одлуке.

3) Српски закон предвиђа обавезу објављивања одлука скупштине најкасније 3 дана након седнице за јавна друштва, и то најмање у периоду од 30 дана на интернет страници друштва, односно обавезу друштва да достави одлуке у року од 8 дана од подношења захтева уз могућност да акционар то своје право оствари и пред судом. Правилан и благовремен увид у садржину одлуке јесте *conditio sine qua non* за утврђење садржине и правилности одлуке. Стога је несумњиво да акционари имају право подношења тужбе за побијање у случају повреде наведених норми закона о објављивању и достављању одлука.

4) Надаље, веома су значајна и законска правила о записнику са седнице скупштине. Реч је о исправи на основу које се изводи закључак о бројним аспектима законитости одлука и постојању основа. Записник је, истовремено, и потенцијална доказна исправа у поступку по тужби за побијање скупштинских одлука. Ипак, недостаци у погледу записника могу представљати и основ побијања скупштинских одлука, али искључиво под условом да се одлука скупштине, односно основи за побијање не могу утврдити на другачији начин.

5) И напослетку, од значаја су и правила о обавези друштва да похрањује документа и омогући увид у њихов садржај. Друштво трајно чува одлуке и записнике са седнице скупштине, а акционар има право да тражи приступ и фотокопију ових докумената. У случају злоупотребе датог права акционара, друштво ће бити кажњено за привредни преступ, а акционар има право и да тражи од суда да обавезе управу на достављање аката, односно докумената. Коначно, кандидат наводи да акционар има право и на побијање скупштинских одлука у случају када му је ускраћен приступ наведеним документима, уколико је то утицало и на одлуку акционара у погледу гласања за предлог одлуке.

Будући да поједине области права на информисање нису хармонизоване, као и то да сама директива ЕУ дозвољава да државе чланице пропишу строжа правила у односу на она предвиђена директивом, европска законодавства садрже разноврсна правила о роковима за сазивање, материјалима који се прибављају пре седнице, записнику и објављивању и верификацији извештаја управе друштва. И поред различитих приступа европских права, уочава се да је свим тим прописима заједничко да садрже ефикасне механизме заштите права акционара на информисање и у том контексту остваривања других права, каква су право на информисање гласање и право на побијање скупштинских одлука.

Различити приступи у нормативној пракси држава ЕУ присутни су и у погледу могућности побијања одлука због повреда правила о информисању. Поједине земље изричито прописују санкцију побојности одлука. Тако су у Шведској и Португалији одлуке побојне уколико усвајању није претходило пружање релевантних информација пре седнице скупштине. Француско право прописује исту санкцију у случају да нису достављене листе акционара и друга значајнија документа пре седнице. У појединим правима, попут чешког, наведене повреде су одређене као *повреде мањег значаја*, које не доводе до побијања одлука. У другим правним системима, попут шпанског и хрватског, одлуке се могу побијати само условно и то ако су неправилности у погледу информисања битно утицале на вршење права акционара. Нека права, попут естонског и, у појединим питањима, француског, предвиђају и санкцију *ништакости* у случајевима повреда правила о информисању. У вези с тим је у праву Немачке предвиђено да су одлуке

које нису унете или нису ваљано евидентирани у записнику снабдевене санкцијом ништавости.

Проучавајући судску праксу у Србији, кандидат наилази и на став суда да су одлуке побојне у случајевима да акционар није био уредно позван на седницу, није био обавештен о дневном реду или датуму одржавања седнице, или је на други начин био онемогућен да истој присуствује у случају непружања или неблаговременог достављања релевантних информација. Из раније судске праксе се могло закључити да у погледу достављања релевантних обавештење, суд цени каузалитет и значај повреде која је настала у конкретном случају, те да може одлучити да не поништи одлуку, у случају да утврди наступање стандарда *повреде мањег значаја*. Ипак, у највећем броју случајева из новије праксе српских и хрватских судова заузима се афирмативан став према пружању правне заштите праву акционара на информисање, с обзиром на то да се побијају одлуке скупштине у случајевима неуредног информисања и повреда правила закона у том смислу.

На самом крају у раду се закључује да је неупитно доказано да је право на побијање скупштинских одлука умногоме условљено достављањем релевантних информација везано за садржај, форму, процес и начин доношења скупштинских одлука. Такође смо имали прилике да видимо и да је у српском и европским законодавствима признато право акционара да побијају или траже утврђење ништавости скупштинских одлука у случају повреде појединих аспеката права на информисање. Ипак, не би требало изгубити из вида ни чињеницу да поједина европска права не садрже изричито прописану санкцију побојности у наведеном случају, као ни чињеницу да поједини закони прописују да повреда правила о информисању потпада под правни стандард *мање значајне повреде права*. На крају се у раду констатује да то ипак не утиче на општу оцену доказаности хипотезе, имајући у виду да највећи број анализираних законодавстава садржи одредбе о неправилности одлука у случајевима неких од наведених повреда права акционара на информисање.

Хипотеза 4

④ Питање овлашћеника је једно од кључних питања права на побијање одлука скупштине, не само због тога што је реч о једном од законских услова за вршење права већ и због тога што положај овлашћеника одређује и карактер заштите која се тужбом остварује.

У оквиру четврте хипотезе проучавала су се питања овлашћеника за побијање, односно трагало се за одговором на питање ко у српском и европским правима има право на подношење тужбе за побијање скупштинских одлука. У светлу анализираних материје постављена је и почетна хипотеза да је питање овлашћеног имаоца истовремено и детерминанта која одређује и сврху и карактер заштите која се у конкретном случају остварује.

Европски правни теоретичари заузимају став да је постојање активне легитимације за подношење тужбе један од кључних услова за успешно побијање одлука који су предвиђени законом. Они такође усвајају и став о плурализму овлашћених подносилаца тужбе за побијање. Теоретичари надаље проучавају и

питања стицања својства акционара и однос између права на побијање и права акционара на учешће, али и питања заштите података о личности и откривања идентитета акционара као горућих питања компанијског законодавства ЕУ. Према ставу највећег броја теоретичара, право на побијање имају и други субјекти осим акционара, попут управе или органа друштва у појединим законодавствима, односно чланови органа акционарског друштва у готово свим правним системима.

Материја активне легитимације за подношење тужбе за побијање није унификована на нивоу ЕУ, те су анализирани појединачни европски закони, како би се стекла јаснија слику о положају овлашћеника и карактеру заштите која се остварује.

У српском ЗПД-у право на побијање имају сви акционари, али под условом да су имали право учешћа на седници скупштине. Акционари, ипак, неће имати дато право уколико су гласали за предметну одлуку и ако је ту чињеницу могуће доказати увидом у записник или извештај комисије за гласање. Акционари по Закону морају поседовати тај статус од момента дана акционара (када се утврђује ко има право учешћа на скупштини) па све до завршетка парничног поступка по тужби. Према резултатима анализе ЗПД-а, акционарима се право на побијање гарантује са сврхом заштите њиховог права на учешће на скупштини и права гласа, односно заштите имовинских права, али првенствено ради контроле законитости скупштинских одлука. Управа нема право побијања у српском праву. Чланови одбора директора и надзорног одбора су активно легитимисани на побијање, само под законом предвиђеним условима, односно само уколико би извршењем одлуке учинили кривично дело, прекршај или били одговорни за накнаду штете. Сврха тужбе је, дакле, у том случају заштита од кривичне, прекршајне и грађанскоправне одговорности чланова наведених тела у случају спровођења незаконите одлуке.

У Немачкој и Хрватској акционари остварују право на побијања одлука под посебним условима који су детаљно уређени законом. Под истим условима као и у српском праву, право побијања имају и чланови надзорног и управног одбора, док се специфичност решења у ове две земље огледа у могућности побијања од стране управе, односно управног одбора као органа акционарског друштва, за разлику од српског права, у којем дата могућност није нормирана. У Бугарској, Финској и Летонији пак акционари остварују своје право на побијање без прописивања посебних услова за вршење права. У Летонији право побијања има и Савет као посебно тело које прати примену норми о заштити права акционара у периодима између седница скупштине. Чешко право, с друге стране, прописује најшири круг субјеката који имају право на побијање, укључујући ту и ликвидатора, стечајног повериоца, акционаре, чланове надзорног одбора и сваког директора друштва. У Холандији право на побијање имају сва лица која поседују легитимни интерес.

Поред наведеног кандидат налази да у зависности од субјеката заштите у европским правима, тужба може имати различиту сврху и функције. Наиме, у контексту акционара, тужба у Шпанији има функцију контроле законитости одлука, односно усклађености с корпоративним интересом, док у Холандији има функцију контроле усклађености с начелом савесности и поштења. Када ово право врше управни органи друштва, функција се огледа у заштити законитости рада компаније. И на крају, право на побијање одлука се гарантује члановима органа управљања под истим условима као и у српском праву – дакле, ради заштите од

кривичне, грађанске и прекршајноправне одговорности у случају спровођења незаконитих одлука.

Судови у Србији у пракси заузимају став да је питање активне легитимације – једно од основних претпоставки за одлучивање о предмету спора. Према наведеним ставовима, о тој претпоставци суд води рачуна по службеној дужности. У појединим случајевима из праксе суд заузима јасне ставове и одбацује тужбе у ситуацијама када лица не испуњавају услове активне легитимације. Тако судови одбацују тужбе у случајевима када акционари не испуњавају законске услове или у случају несагласног акционара који је остварио права која му припадају по основу закона, те је самим тим изгубио и право да побија скупштинску одлуку.

С обзиром на све наведено, комисија закључује да је хипотеза доказана. Питање активне легитимације је – како показује анализа позитивног права и судске праксе, али и схватање европских теоретичара – један од главних законских услова за вршење права на побијање одлука скупштине. На основу истраживања законских одредаба европских држава у докторској дисертацији се истовремено констатује да је дато право поверено различитим субјектима с разноврсним циљевима, стога питање овлашћеника истовремено одређује и карактер заштите који се тужбом остварује.

Хипотеза 5

⑤ Покретање и ток поступка по тужби за побијање одлуке скупштине акционарских друштава, као и правне последице подношења ове тужбе, условљени су активним поступањем странака у спору у законодавствима држава ЕУ и Србије.

У оквиру последње хипотезе анализирана су процесноправна питања побијања скупштинских одлука. Почетни закључак полази од става да покретање поступка, сам ток, као и правне последице тужбе за побијање у српском и европским правима захтевају активну улогу и поступање странака у поступку.

У европској и српској правној теорији преовлађује став да је право на побијање одлука скупштине АД субјективно право које се остварује пред судом, и то искључиво подношењем тужбе која подразумева активно поступање овлашћених лица (тужилаца) против друштва као јединог легитимисаног туженог. Тужилац мора активно поступити у контексту подношења тужбе у законом одређеним роковима, под претњом преклузије права. Теоретичари су постигли сагласност и у вези с чињеницом да странке у поступку *управљају поступком*, тако да суд одлучује у границама постављеног захтева странака. На тужиоцу је терет доказивања неправилности скупштинске одлуке, док тужени доказује чињенице које су у интересу компаније, примера ради, подноси *приговор повреде мањег значаја*.

Истраживачи истичу и то да тужба сама по себи нема суспензивно дејство, стога последице тужбе у погледу спречавања дејства и/или регистрације одлука зависе од поступања тужиоца, који мора поднети захтев суду у том контексту. Према ставовима из теорије, привремене мере треба изрицати изузетно, јер утичу на стање и пословање друштва, а у истраживањима се могу пронаћи и инструкције судовима када и под којим условима треба прибећи овој могућности. У српском законодавству се питања поступка побијања решавају махом одредбама ЗПП-а и

ЗИО-а, уз свега неколико одредби ЗПД-а у том контексту које се тичу рокова, хитности поступања и спајања поступака. Активни положај тужилаца се и у законодавству очекује у свим фазама поступка, као и погледу привремених мера и забележбе спора које су у вези с последицама поднете тужбе за побијање.

Тужба за побијање се и у анализираним правима ЕУ мора поднети у законом предвиђеним роковима, који варирају од 30 дана, односно месец дана, колико су најкраћи рокови, до годину, односно три године, колико је у појединим правима предвиђено за објективне рокове за побијање. По истеку наведених рокова, тужиоци губе право да побијају конкретну одлуку. Без обзира на постојање основа неправилности, и у другим европским правима предвиђено је да су тужиоци ти који су дужни да активно поступају како би спречили негативне последице примене, односно регистрације незаконитих одлука подношењем одговарајућих захтева.

У судској пракси је заузет став да су рокови за подношење тужбе за побијање – материјалноправног карактера, као и да тужилац мора поднети тужбу у субјективном року под претњом губитка права. Судска пракса потврђује и то да тужилац нема могућност избора између субјективног и објективног рока, него рокове процењује суд у зависности од околности конкретног случаја. Надаље, пракса показује и то да се приликом одређивања привремених мера захтева активан однос који подразумева и јасно навођење садржаја и доказивање испуњености законских основа за одређивање мере. С друге стране, активан приступ је потребан и од стране противника предлагача, нпр. код укидања мера због испуњености законских основа. Дакле, суд у случајевима одређивања и укидања привремених мера никада не поступа по службеној дужности.

С обзиром на све наведено, може се без сумње утврдити да је дата хипотеза доказана у целости. Наиме, анализом процесних правила, праксе и ставова теоретичара у Србији и ЕУ, у докторској дисертацији се констатује да се од страна у спору по тужби за побијање скупштинских одлука очекује активно поступање и благовремено предузимање радњи, како би се донела одлука у складу с њиховим интересом.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Комисија налази да је кандидат показао одличне вештине у погледу прикупљања грађе и потоње анализе и тумачења добијених резултата. Кандидат је прикупио велики број библиографских јединица, аутора из целе Европе, а посебно позитивно оцењујемо обим прикупљене грађе из праксе судова и рада акционарских друштава. Комисија позитивно оцењује методолошки оквир израде рада, који омогућује једноставно праћење циљева и резултата истраживања, као и доказаности појединих хипотеза. Резултати су приказани детаљно, али концизно и уз јасно навођење предлога за решење теоријских недоумица, као и предлога за унапређење законске регулативе у Србији. Комисија налази и да су добијени резултати релевантни, да представљају оригинални научни закључак, као и да представљају допринос привредно-правној области. Приказ резултата омогућује и примену добијеног у пракси рада акционарских друштава. Комисија закључује и да је грађа анализирана тачно и прецизно, као и да је начин анализе доступне грађе, омогућио свеобухватни приказ стања у анализираној материји.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Докторска дисертација садржи све елементе и написана је у складу са образложењем наведеним у пријави. Осим тога, Комисија налази и да су постигнути циљеви дисертације из пријаве, као и да су коришћени методолошки оквири предложени извори из пријавног формулара. Поред наведеног, кандидат у раду реферише на све елементе теоријских недоумица који су наведени приликом пријаве дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Комисија констатује да докторска дисертација садржи све битне елементе. Након детаљне анализе утврђено је и да су испуњени сви методолошки и научни захтеви признати и познати у српској и европској привредноправној теорији.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Пре свега, Комисија закључује да је у питању прва прегледна студија у области побијања одлука скупштине акционарских друштава у Европи. Надаље, допринос науци се огледа и у конкретним предлозима решења теоријских недоумица и проблема у пракси који су сублимисани у оквиру закључка. Осим тога, кандидат износи и јасне предлоге за унапређење законодавног оквира Републике Србије базирано на анализи праксе најразвијених европских земаља. У самом закључку кандидат изводи оригиналне закључке у вези са предметом истраживања

повезујући теорији, праксу и регулативу земаља ЕУ и Србије. Генерално посматрано, докторска дисертација „Побијање одлука скупштине акционарског друштва“ кандидата Вука Радуловића јесте, без сумње, изузетно успео допринос проучавању врло сложених питања материјално-правног и процесно-правног карактера у вези са побијањем скупштинских одлука акционарских друштава. Као таква она ће бити незаобилазан извор за све оне који се буду бавили овом проблематиком.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

У докторској дисертацији нису уочени недостаци који би имали утицај на резултате истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

На основу свега наведеног, комисија предлаже:

да се докторска дисертација „Побијање одлука скупштине акционарског друштва“ прихвати, а кандидату Вуку Радуловићу одобри одбрана.

Место и датум:

Нови Сад, 14.7.2021.

1. Проф. др Вук Радовић,
редовни професор

председник

2. Проф. др Владимир
Марјански, редовни професор

члан

3. Проф. др Сандра Фишер
Шобот, ванредни професор

члан

4. Доц. др Марко Кнежевић,
доцент

члан